

УДК 811.161.+81'443

**ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МОВЛЕННЄВОГО ЖАНРУ ДОКІР У
РОМАНАХ І. ФРАНКА “ДЛЯ ДОМАШНЬОГО ОГНИЩА”
ТА “ПЕРЕХРЕСНІ СТЕЖКИ”**

Пронь Христина

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра загального мовознавства,
вул. Університетська, 1/234, 79001 Львів, Україна,
тел. (063) 72 547 65
e-mail: khristina.pron@ukr.net*

Розглянуто особливості докору як мовленнєвого жанру на матеріалі творів І. Франка “Для домашнього огнища” та “Перехресні стежки”, визначено види докору у художньому тексті.

Ключові слова: мовленнєвий жанр, докір, адресат, адресант, інтеракція

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2020.72.10933>

Дослідження лінгвістичної природи жанру призвело до виникнення нового напрямку в мовознавстві - лінгвістичної генеології [1]. Однією з найважливіших проблем лінгвістичної генеології є виокремлення й опис мовленнєвих жанрів розмовного дискурсу. На сьогоднішньому етапі розвитку лінгвістики вже опрацьовано багато конкретних мовленнєвих жанрів, проте більша частина таких досліджень здійснена поза межами України і, фактично, не враховує специфіку української мови (мовлення). Наприклад, жанри “осуду” та “звинувачення” розглядали Т. Дубровська [6] та М. Кормиліцина[6]; жанр “прохання” - Г. Ярмаркіна[16]; жанр “брехня” - В. Шаховський[14] та ін. Жанр докір у російській мові досліджувала Т. В. Булигіна, вказуючи на наявність оцінного компонента в його семантиці, а також на його призначення для опису мовленнєвого акту [3]. В англійській мові на соціально-ситуативну ознаку у значенні дієслова *gergoach* вказується і в роботах В. І. Карасика [11], П. Шонбаха [18], В. Бенуа [17]. А. Вежицька розглядає семантику дієслова *gergoach* (англ. докір) як предиката пропозиції, виділяючи семантичні компоненти, які задаються її актантами [19]. Т. А. Давидова вивчає докір в рамках прагмалінгвістики як мовленнєвий акт, що не має стандартної перформативної формули експлікації [5]. Однак в українському мовознавстві жанр “докір” ще не отримав належного лінгвістичного з'ясування, тому дослідження його видів, структури, функцій у художньому тексті є актуальним в українському мовознавстві. Його інтерпретація в окресленому напрямі відкриває нові можливості для глибшого розуміння жанру як репрезентанта комунікативних стратегій і тактик та художнього тексту як прагматико-комунікативної величини.

Дослідження спроектовано на виявлення й характеристику жанру “докір” у романах І. Франка “Для домашнього огнища” [12] та “Перехресні стежки” [13]. Вибір

цих творів обґрунтовуємо тим, що в них репрезентовано “живе” мовлення, яскраво представлена комунікативна інтеракція. Романи “Для домашнього огнища” [12] та “Перехресні стежки” [13] - відомі в українській літературі. Так, “Для домашнього огнища” [12] спершу був написаний польською мовою. І. Франко вважав, що тоді він буде популярнішим, однак український переклад викликав значно більше схвальних відгуків. “Перехресні стежки” [13] є одним із найвідоміших текстів Івана Франка. Повесть народжувалася на перетині XIX і XX століть та її тематика і проблематика дзеркально висвітлює реалії сучасної України, духовні та соціальні рефлексії нашого теперішнього соціуму.

Мета дослідження - простежити особливості комунікативної реалізації докору в художньому тексті. Відповідно до поставленої мети необхідно розв'язати такі завдання: розкрити поняття жанру “докір”; визначити види докору за характером спрямування комунікації.

Звернення до аналізу словникових дефініцій у лексикографічних джерелах різних епох допоможе виділити релевантні компоненти мовленнєвого акту докору. В етимологічному словнику української мови зустрічаємо старослов'янські слова *оукорь*, *корити*, що позначали іменник “образа” та дієслова “ображати, ганити”; церковнослов'янське *корь* зі значенням “образи, зневаги”; болгарське *кор*, що називало дію “кориться, по-корить”. В українській мові слово *коріти* зберегло значення “укорять, порицать”. Спостерігаємо незначне змінення семантичного поля слова *кор* у болгарській мові - *коря*, тобто “докоряти, сварити, осуджувати”, у сербохорватській *корити*, *корім* - “укорять”, словенській *koriti* - “корити”, чеській *kořiti* - “смирять, преклонять голову перед кем-либo”. Славацьке *korit'* та польське *korzyć* позначають “принижувати, корити”. У латинському слові *carināre* та українському *коріти* зберігається спільне семантичне значення, але воно набуває іншого забарвлення “поносити, высмеивать”. Давньо-ірландське *caige* - “упрѣк”[8, 37].

У **комунікативно-функціональному** ракурсі докір - це самостійний мовленнєвий акт, в якому мовець виражає негативну оцінку вчинку, поведінки адресата з метою здійснення емоційного впливу на нього, стимулювання почуття провини, а також прагнення змінити його поведінку[5]. Логічна структура оцінки в акті докору включає в себе наступні елементи: суб'єкт оцінки (особа, яка приписує цінність), об'єкт оцінки (особа, якій приписується цінність), підстава оцінки та зміст оцінки[9, 83]. В основі докору лежить якась ситуація (вчинок, дія, поведінка), яку мовець оцінює відповідно до норм, прийнятих в суспільстві, або згідно власного суб'єктивного ставлення, своєї картини світу[7]. Одним з критеріїв виокремлення жанру докір була його характеристика на основі паспорта (анкети) мовленнєвого жанру Т. Шмельової [15].

Кожен мовленнєвий акт сприяє створенню комунікативного ланцюжка “автор - текст - реципієнт”, який виконує роль своєрідного кванта комунікації. У його межах закодовано два види мовленнєвомисленнєвої діяльності: адресанта й адресата. Характер першого виду полягає в змістовному переході від думки до тексту, другого - навпаки: від тексту до думки[10]. У процесі розкриття задекларованої теми реалізація означеного ланцюжка в процесі комунікації здійснюється так: а) автор 1 - той, що передає інформацію, інтенцією якої є докір; б) текст - інформація (докір); в) реципієнт 2 - той, до кого апелює автор, метою якого є докорити; споживач інформації (докору). Наприклад:

- Ну, бачиш, бачиш! - мовив їй капітан з відтінком докору в голосі. - І чого ж тут гніватись і в пафос впадати? Розуміється, мене дивувало, відки тут у мене така розкіш. Перишій поверх, дзеркала, магагоні, медведі на долівці, золотий годинник - і моя скромна пенсія на вдержання двох домів. Я хотів тебе розпитати, що се за загадка? Хіба ж се якийсь проступок? Ну, та одно твоє слово розвіяло всі мої сумніви. [капітан - автор, Анеля, його дружина - реципієнт, адресована інформація - докір]

Жанр "докір" має визначеного адресата, тому зупинимось детальніше на характеристиці видів докору стосовно комунікативного спрямування. В українському мовознавстві вперше таку класифікацію запропонував Ф. Бацевич (учений розглядав такі типи адресатів: конкретна особа; метонімічне представлення адресата як певної інстанції; невідома неусвідомлена інстанція; власне "Его" мовця, яке оцінює "Alter Ego"[2]. Матеріал дослідження охоплює 473 одиниці («Для домашнього огнища» - 156, «Пережесні стежки» - 317). За характером спрямування комунікації можна виділити такі види докору:

1. **Автокомунікативний, або самодокір** - докір, спрямований на власне "Его"; внутрішній діалог із самим собою:

- Що се зо мною було? Що сталося? - питав сам себе, силкуючись вияснити собі ту наглу і таку дивну катастрофу. - Адже ж учора я вернувся з Боснії. Адже вчора, ще вчора, я був щасливий, такий щасливий, як ніколи в житті. Навіть пана бога я запитував, за що дає мені стільки щастя. Дурень, дурень! Я й не почував, не догадувався, що все моє щастя було - луда, фата моргана, мильний пухир. В ось пухир пирснув. Що ж даліше? [12, т. 19, ст. 78]

2. **Моноадресатний** - докір, спрямований на когось, тобто має визначеного адресата (такі докори містять у собі звертання). Адресатами такого виду докору можуть бути:

а) особи чоловічої або жіночої статі:

- Ах ти, легейдо, легейдо! І ти справді думав, що твої діти ще фляжечки ссуть, що все ще такі самі, якими ти їх лишив? Фе, встидайся, ти, стара дитино! Твої діти в школі [12,33]. (інформація адресована особі чоловічої статі)

- Ну, бачиш, бачиш! - мовив їй капітан з відтінком докору в голосі. - І чого ж тут гніватись і в пафос впадати? Розуміється, мене дивувало, відки тут у мене така розкіш. Перишій поверх, дзеркала, магагоні, медведі на долівці, золотий годинник - і моя скромна пенсія на вдержання двох домів. Я хотів тебе розпитати, що се за загадка? Хіба ж се якийсь проступок? Ну, та одно твоє слово розвіяло всі мої сумніви [12,т. 19, ст. 30]. [інформація адресована особі жіночої статі]

б) абстрактні поняття:

Він не сміє підвести очей, поглянути на **божество**, бо чує, що зустрів би його зір, повний грізного докору [12,т. 19 ст. 31].

в) усталені форми звертання до вищої сили ("Боже", "Божечку").

Боже! Що вона зробила з себе! Чи збожсволила, чи на якусь дивовижу, чи на жарт вдяглася в свою злежану, пом'яту шлюбну сукню? Біла шовкова спідниця, такий же, штучними перлами спереду вишитий і білою коронкою на грудях облямований станик, волосся розпущене, на руках тілістої барви рукавички аж по лікті, на ногах білі атласові черевички - отак справді панна молода до шлюбу. Тільки її незаслонене лице супроти сього білого одягу виглядало пожовкле, на шиї під ухами

видно було зморшки, під очима залягли синюваті тіні. Зреештою лице її було поважне, задумане [13, т. 20, ст. 238].

3. **Полікомунікативний, або аудитний** - докір, спрямований на необмежену кількість адресатів. Автор апелює до адресата, який у тексті може бути виражений і представлений:

а) займенником, що вказує на певну сукупність чи велику кількість людей, яким адресоване дорікання за щось:

Іменини пані маршалкової мали бути сімейним празником незвичайної важності. Щоб гідно відсвяткувати його, пан маршалок зважився зробити невеличку фінансову операцію: позичити у одного з Готтесманів пару тисяч, обігнати ними кошти празника, а з решти, яка би лишилася, викупити кілька дрібних "паршивих" векселів і сплатити проценти залягаючих довгів, бодай ті, яких задавнення грозило найбільшими прикростями. Першу часть сього плану він виконав без великої трудності: по кількаденім намислі жид гроші дав. Але коли прийшлося сплачувати векселі і проценти та виробляти деякі пролонгати, показалося, що, крім двох чи трьох зовсім дрібних векселів, усі інші були вже перепродані. Пан маршалок аж задеревів, але лаяти жидів, докоряти їм, грозити - не придалося ні на що: кождий жид заслонювався тяжкими часами, браком гроша, неможливістю довше чекати... Кому продано вексель - навіть сього не міг довідатися пан маршалок. Сей продав у конторі, другий якомусь агентові, інший якомусь незвісному пану. Се відкриття було для пана маршалка мало чим приємніше від чуття деліквента, якому закладають петлю на шию... [13, т. 20, ст. 249].

б) метонімічним зіставленням, в основі якого - заміщення назви об'єкта вказівкою на місце його знаходження:

- А по правді скажіть: за що нам той хлоп має бути вдячний? Що ми для нього зробили?

- Як то? Як то? - загукали з усіх боків голоси і пішли вичислювати тисячні випадки та справи, де руська інтелігенція "стояла за хлопом". Євгеній пробував знов затамувати сей потік і підніс думку взятися всім до економічної санації селянства в повіті. Він звернув увагу на те, що багато селян позатягало позички в рустикальнім банку, платять лихварські проценти або занедбують сплату і попадають на ліцитацію. Чи не можна би як сьому зарадити? Оратори позвішували голови. "Що ми на се порадимо? Найпростіша рада була би: виняти з власної кишені гроші і поплатити хлопські довги. Але ми не крезуси. А в додатку не порядність, глупота і негосподарність наших хлопів швидко вичерпала би й Ротшільдову касу". Євгеній зачав доказувати можливість рятунку, радив подумати про конверсію селянських довгів на нижче опроцентовані, притягнути до акції громадські каси, повітову раду, - але все се були тоді такі нові та нечувані речі, що палкі політики попросту закричали його. "Се неможливо! Де нам до того братися? Хто позичив у банку, той мусить заплатити" і т. д. [13, т. 20, ст. 214]

4. **Докір-синтез, або докір-взаємодія.** Він є досить поширеним у досліджуваних художніх текстах, зокрема в діалогічному мовленні. Це поєднання всіх видів докору. Наведемо приклад синтезу моноадресатного й самодокір, які плавно переходять один в інший:

- Горе мені, горе! Сліпій та небачний. Що се я говорю! Чого се я надіюсь! Та невже я сама не відітхнула його! Невже він не простягав мені руки, не готов був жертовувати мені все своє життя, всю свою будучину? І я відітхнула його, я

відвернулася від нього! Геню, серце моє! Що ти подумав собі про мене в тій хвили? Невже ти подумав, що се гордоці говорили з мене? О Боже мій, я - і гордоці! Я, жебрачка, що була б щаслива окрушиною, найменшою одробиною того, чим люди живі, - я мала б гордувати тим безмірним скарбом, який ти клав мені під ноги! Геню, Геню, ради Бога живого, не думай сього про мене! Се були тільки мої трусоці. Я так відвикла від подарунків життя, що рука не простягається приймати їх. А при тім мою душу так загувано, знечулено, обгороджено парканами різних приписів... Адже навіть пташка не може злетіти просто вгору в тісній огорожі. І щиглик, пробувши довго в клітці, не відважується відразу летіти на волю. Геню, Геню! Якби ти був знав, що тоді діялося в моїй душі! Як скакало моє серце при твоїх словах! Як трепався кожний найменший нерв! А коли мої прокляті уста перебили тобі, коли моє лице - против волі - відвернулося від тебе, ах, то моє серце, облите кров'ю, не тямало себе з болю! А моя душа, облита кровавими слізьми, мов Магдалина, припадала до твоїх ніг, і цілувала їх, і кричала нечутно: "Не вір устам! Не вір лицю! Не німій, не стій так недвижно! Зупини мене силою! Рятуй мене передо мною самою, перед моєю глупотою і трусливістю, що отсе перемагають мене!" Але ти занімів і стояв недвижно, і мої вороги, глупота і трусливість, перемогли мене, зв'язали мою душу і поволокли її, як полонянку, з собою. Вона ридала нечутно і оглядалася за тобою, німим зором благала твоєї помочі, але ти не ворухнувся [13, т. 20, ст. 251].*

У результаті дослідження найпоширенішим виявся моноадресатний докір - 36% від опрацьованого матеріалу, докір-синтез становить 27%, полікомунікативний - 23 %, самодокір - 14%. Це свідчить про те, що найчастіше докір спрямований на одного конкретного адресата, тоді як самодокір зустрічається в обох текстах найрідше.

Отже, матеріал проведеного дослідження засвідчує, що в художньому тексті докір має свої особливості реалізації. Відповідно до характеру спрямування комунікації в досліджуваних текстах виокремлено такі види докору: автокомунікативний (самодокір), моноадресатний, полікомунікативний (аудитний) та докір-синтез (докір-взаємодія). Означені види докору допомагають глибше зрозуміти текст (зокрема його імпліцитні смисли), сприяють образній характеристиці персонажів. Перспективу дослідження вбачаємо в удосконаленні запропонованої типології, залученні усіх інших прозових творів І. Франка та в її апробації на текстах інших майстрів слова.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Бацевич Ф. С.* Вступ до лінгвістичної генеалогії: навч. посібник / Ф. С. Бацевич. – Київ: Академія, 2006. – 248 с. (С. 8)
2. *Бацевич Ф. С.* Основи комунікативної лінгвістики: підручник / Ф. С. Бацевич. – Київ: Академія, 2004. – 344 с.
3. *Булыгина Т. В.* Оценочные речевые акты извне и изнутри / Т. В. Булыгина, А. Д. Шмелев // Логический анализ языка. Язык речевых действий. – Москва: Наука, 1994. – 80 с.
4. *Вежбицка А.* Речевые жанры / А. Вежбицка // Жанры речи: сборник научных статей. – Саратов: "Колледж", 1997. – Вып. 1. – С. 99–112.

5. Давыдова Т.А. Речевой акт упрека в английском языке: автореф. дисс. канд. филол. наук: 10.02.04 "Германские языки" / Т.А. Давыдова. – Иркутск, 2003. – 16 с.
6. Дубровская Т.В. Некоторые прагматические характеристики речевых жанров “осуждение” и “обвинение” / Т. В. Дубровская, М. А. Кормилицына // Жанры речи: сборник научных статей. – Саратов: “Колледж”, 2002. – Вып. 3. – С. 272–282.
7. Дьячкова И.Г. Похвала и порицание как речевые жанры (прагматический анализ) / И.Г. Дьячкова // Вестник ОмГУ. – Вып. 3. – Омск: Омский гос. ун-т, 1998. – С. 55–58.
8. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) та ін. – Київ: Наук. думка, 1983. – Т. 3: Кора – М / Укл.: Р. В. Болдирев та ін. – 1989. – 552 с.
9. Ивин А.А. Логика и теория аргументации: учеб. пособие / А.А. Ивин. – Москва, 2007. – 191 с.
10. Каменская О. Л. Текст и коммуникация: учеб. пособие для ин-тов и фактов иностр. яз./О. Л. Каменская. – Москва: Высшая школа, 1990. – 152 с.
11. Карасик В. И. Статус лица в значении слова: [учеб. пособие по спецкурсу] / В. И. Карасик. – Волгоград: ВГПИ им. А. С. Серафимовича, 1989. – 112 с.
12. Франко І.Я. Для домашнього огнища// Франко І. Зібрання творів: У 50 т. – Київ: Наукова думка, 1979. – Т. 19. – С. 496.
13. Франко І.Я. Перехресні стежки // Франко І. Зібрання творів: У 50 т. – Київ: Наукова думка, 1979 – Т. 20. – С. 406.
14. Шаховский В. И. Ложь (вранье) как речевой жанр (к теории жанрообразующих признаков) / В. И. Шаховский // Жанры речи: сборник научных статей. – Саратов: “Колледж”, 2005. – Вып. 4. – С. 220–243.
15. Шмелева Т.В. Речевой жанр: опыт общепсихологического осмысления // Collegium. – 1995. – №1-2. – С. 57-65
16. Ярмаркина Г. М. Жанр просьбы в неофициальном общении: риторический аспект / Г. М. Ярмаркина // Жанры речи: сборник научных статей. – Саратов: “Колледж”, 2002. – Вып. 3. – С. 262–268.
17. Benoit William L. Accounts, excuses and apologies : A theory of image restoration strategies / William L. Benoit. – Albany (N.Y): State University of New York Press, cop. 1995. – 197 p.
18. Schönbach P. Severity of reproach and defensiveness of accounts / P. Schönbach, P. Kleibaumhuter // The psychology of tactical communication. – England: Multilingual Matters, 1990. – P. 229–243.
19. Wierzbicka A. English speech act verbs: A semantic dictionary / A. Wierzbicka. – Sydney: Academic Press, cop., 1987. – 397 p.

REFERENCES

1. Batsevych F. S. (2006). Vstup do lnhvistychnoi henealohii: navch. Posibnyk. Kyiv
2. Batsevych F. S. (2004). Osnovy komunikatyvnoi lnhvistyky: pidruchnyk. Kyiv

3. Bulyhyna T. V. (1994). Otsenochnye rechevye akty yzвне y yznutry. T. V. Bulyhyna, A. D. Shmelev/ Lohycheskyi analiz yazyka. Yazyk rechevyykh deistviy. Moskva: Nauka.
4. Vezhbytska A. (1997). Rechevye zhanry. A. Vezhbytska. Zhanry rechy: sbornyk nauchnykh statei. Saratov.
5. Davydova T.A. (2003). Rechevoi akt upreka v anhlyiskom yazyke: avtoref. Dysc. kand. fylol. nauk: 10.02.04 "Hermanskye yazyky". Yrkutsk.
6. Dubrovskaiia T.V. (2002). Nekotorye prahmatycheskye kharakterystyky rechevyykh zhanrov "osuzhdenye" y "obvynenye". T. V. Dubrovskaiia, M. A. Kormulytsyna. Zhanry rechy: sbornyk nauchnykh statei. Saratov.
7. Diachkova Y.H. (1998). Pokhvala y poruysanye kak rechevye zhanry (prahmatycheskyi analiz). Omsk.
8. Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy (1989) V 7 t. AN URSR. In-t movoznavstva im. O. O. Potebni; Redkol. O. S. Melnychuk (holovnyi red.). Kyiv
9. Yvyn A.A. (2007). Lohyka y teoriya arhumentatsyy: ucheb. Posobye. A. A. Yvyn. Moskva.
10. Kamenskaia O. L. (1990). Tekst y kommunykatsiya: ucheb. posobye dlia yntov y fak-tov ynostr. yaz. O. L. Kamenskaia. Moskva.
11. Karasyk V. Y. (1989). Status lytsa v znachenyy slova: [ucheb. posobye po spetskursu]. V. Y. Karasyk. Volhohrad.
12. Franko I.Ia. (1979). Dlia domashnoho ohnyshcha. Franko I. Zibrannia tvoriv: U 50 t. Naukova dumka. Kyiv
13. Franko I.Ia. (1979). Perekhresni stezhky. Franko I. Zibrannia tvoriv: U 50 t. Naukova dumka. Kyiv
14. Shakhovskiy V. Y. (2005). Lozh (vrane) kak rechevoi zhanr (k teoryi zhanroobrazuiushchykh pryznakov). V. Y. Shakhovskiy. Zhanry rechy: sbornyk nauchnykh statei. Saratov.
15. Shmeleva T.V. (1995). Rechevoi zhanr: opyt obshchefylolohycheskoho osmysleniya. Collegium.
16. Yarmarkyna N. M. (2002). Zhanr prosby v neofytsyalnom obshcheny: rytorycheskyi aspekt. N. M. Yarmarkyna // Zhanry rechy: sbornyk nauchnykh statei. Saratov: "Kolledzh".
17. Benoit William L. (1995) Accounts, excuses and apologies: A theory of image restoration strategies. William L. Benoit. Albany (N.Y): State University of New York Press, cop.
18. Schönbach P. (1990). Severity of reproach and defensiveness of accounts. P. Schönbach, P. Kleibaumhuter. The psychology of tactical communication. England: Multilingual Matters.
19. Wierzbicka A. (1987). English speech act verbs: A semantic dictionary.
20. A. Wierzbicka. Sydney: Academic Press, cop.

Стаття надійшла до редколегії 10. 02. 2020
доопрацьована 02. 03. 2020
прийнята до друку 07. 03. 2020

**SPECIALTIES THE REALIZATION OF THE GENRE REPROACH IN THE
NOVELS “DLIA DOMASHNOHO OHNYSHCHA” AND “PEREKHRESNI STEZHKY” BY
IVAN FRANKO.**

Pron Khrystyna

*Ivan Franko Lviv National University,
Department of General Linguistics,
1, Universytetska St, Lviv, Ukraine, 79000
e-mail: khrystina.pron@ukr.net*

In the article was considered the feature of the reproach as a speech genre which based on the materials of the works of I. Franko "For the Home Fire" and "Cross Trails". The reproach in Russian was explored by T. Buligin, pointing to the presence of an evaluative component in its semantics, as well as its purpose for describing a speech act. In English, the socio-situational feature of the verb reproach is also indicated in the works of V. Karasik, P. Schonbach, B. Benoit. A. Vezhbytska considers the semantics of the verb reproach as the predicate of a sentence, distinguishing the semantic components given by its actants. T. Davydov studies reproach in the framework of pragmalinguistics as a speech act that does not have a standard performative formula of explication.

In the Ukrainian linguistics, "reproach" is genre that has not received a proper linguistic explanation yet, so the study of its types, structure, functions in an artistic text is relevant in Ukrainian linguistics. Its interpretation in the outlined direction opens new possibilities for the deeper understanding of the genre as a representative of communicative strategies, tactics and an artistic text as a pragmatic and communicative value.

The purpose of the study is to trace the features of communicative implementation of reproach in an artistic text. According to the stated goal, the following tasks are: to explain the concept of the "reproach" genre; to determine the types of reproach by the nature of the direction of communication.

The material of the research shows that reproach has its own features of realization in an artistic text. According to the nature of the direction of communication distinguish such types of reproaches in study texts: auto-communicative (self-reproach), monoaddress, polycommunicative (audit), and reproach-synthesis (reproach-interaction). Definite types of reproach helps to understand the text more deeply (for instance its implicit meanings), promote figurative characterization of the characters. The prospect of the study is seen in the improvement of the proposed typology, the involvement all other prose works by I. Franko and in its approbation on the texts of other masters of the word.

Key words: genrer, eproach, addressee, sender, interaction.